

Е. О. СИМОНОВИЧ

Ранньотрипільське поселення в с. Данилова Балка на Кіровоградщині

Однією з пам'яток басейну Південного Бугу є поселення в с. Данилова Балка, де слідом за С. С. Гамченко нами в 1949 р. були проведені невеликі розкопки¹. Інтерес до пам'ятки, що містила шар ранньотрипільського поселення з черняхівським могильником, змусив відновити розкопки. В трьох шурфах і невеликих розкопках виявили слід ранньотрипільської землянки і п'ять господарчих ям без врахування черняхівських поховань (рис. 1).

Землянка діаметром 2,9 м округла в плані мала майже стрімкі стіни, рівне дно із заглибленням для вогнища в середній частині, де понижувалася підлога. Там глибина дорівнювала 2,5 м від сучасної денної поверхні. Вогнище діаметром близько 1 м мало вугільно-зольне заповнення (рис. 1, Б). В землянці трапилися виразні уламки ранньотрипільського посуду та кістки тварин, які, за визначенням В. М. Давильченко, належали лосю і дрібній рогатій худобі.

Ранньотрипільські ями були округлими в плані, циліндричними, з плоским дном, підмазанім зеленуватою глиною. Їх розміри: діаметр і глибина від рівня зачистки по материковій глині — № 1 (1,65 м і 0,35 м), 2 (1,5 м і 0,15 м) 3 (2,1 м і 0,5 м), 4 (1,5 м і 0,6 м), 5 (1,55 м і 0,55 м). Найчисленніші знахідки мали ями 4 і 5, але культурна трипільська належність всіх безсумнівна.

Виявлені знахідки суттєво доповнюють уявлення про поселення. Насамперед у складі глиняного посуду відзначені нові для Данилової Балки форми і типи орнаментативності (рис. 2, 1, 5—7, 13, 15, 16, 18, 20, 23—29). Привертають увагу покрийки, одна з яких прикрашена на краях шишечками-виступами (рис. 2, 1, 13). В ямі 4 трапилися уламки фарбованої кераміки, де лискована чорна поверхня контрастує з червоними смугами (рис. 2, 18). Типові й жіночі глиняні фігурки (рис. 2, 8—12, 19), які виявили в ямах 1, 4, 5 і в культурному шарі. Привертають увагу фігурка чорного

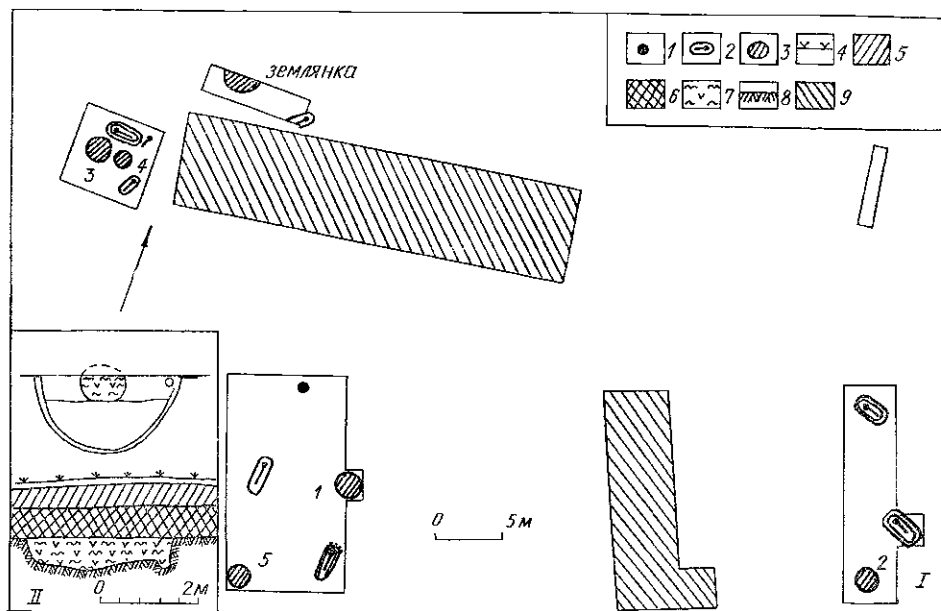

Рис. 1. Загальний план робіт 1977—78 рр.

I — ситуаційний план; II — план та розріз ранньотрипільської землянки;
1 — черняхівське поховання з трупоспаленням; 2 — черняхівське поховання з трупопокладенням;
3 — ранньотрипільські ями і землянка; 4 — гумус; 5 — чернозем (культурний шар);
6 — передматериковий коричневатий суглинок; 7 — попело-вуглисте заповнення землянки;
8 — жовта материкова глина; 9 — сучасні будівлі.

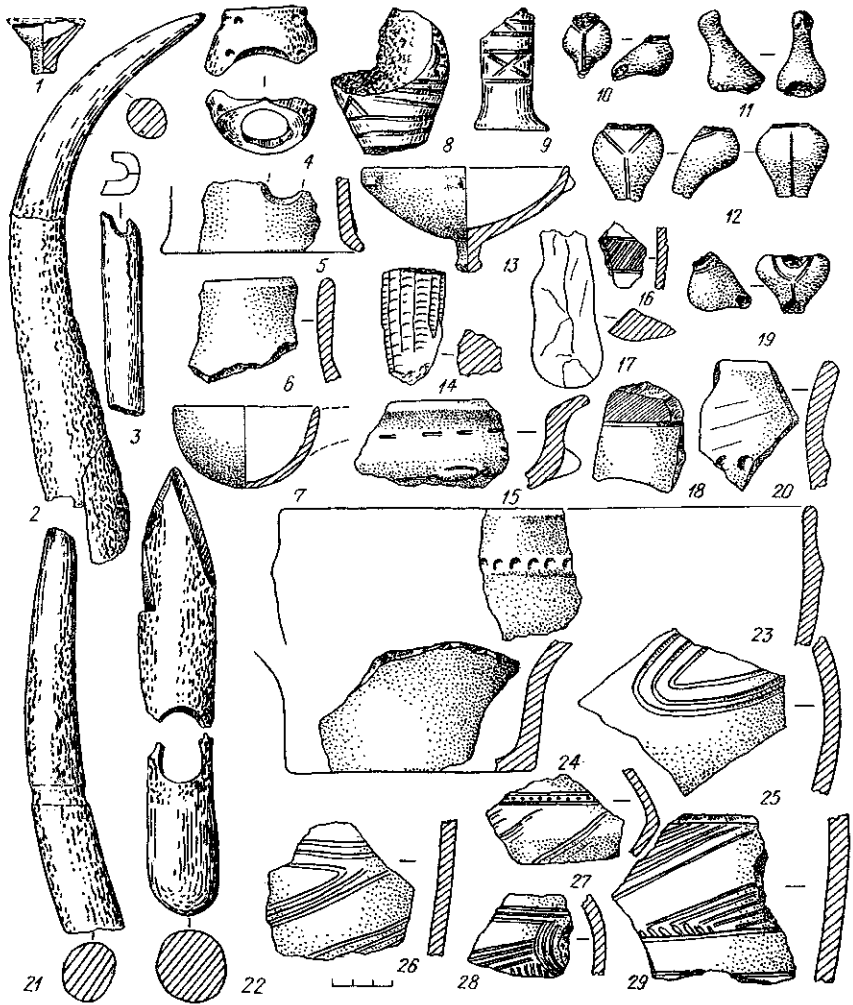

Рис. 2. Ранньотрипільські знахідки:

1, 5-7, 13, 15, 16, 18, 20, 23-29 — уламки глиняного посуду; 2-4, 21, 22 — кістяні та рогові вироби; 8-12, 19 — фрагменти глиняних статуєток; 14, 17 — крем'яні нуклеус та скребок.

кольору, вкрита прорізними лініями, заповненими білою пастою із ями 4 (рис. 2, 8), і статуєтка з явними відбитками на ній зерна (рис. 2, 12), які, згідно зі спостереженням С. М. Бібікова², замішували в тісто з ритуальною метою.

Трапилися і знаряддя із кістки та рогу (рис. 2, 2, 3, 4, 21, 22).

Виявлено і численні знахідки із каменю — кремневий нуклеус, скребло (рис. 2, 14, 17), відщепи, камені для розтирання, відбійники та шліфувана долотоподібна сокира. Прямі аналогії відомі в матеріалах Луки-Врублевецької³ та ін.

Ранньотрипільські нашарування пов'язані з численними знахідками кісток тварин: великої рогатої худоби, оленя, кабана, коня.

Таким чином, новим порівняно з розкопками попередніх років в с. Данилова Балка є виявлення землянки і характерних циліндричних ям з підмазаним зеленуватою глиною дном. Незважаючи на те що житло повністю не розкрито, все ж очевидно його подібність до деяких будов із Подністрів'я та Молдавії, опублікованих Т. С. Пассек⁴.

Відокремленість поселення в с. Данилова Балка, яка проявилася у відсутності виробів із каменю, новими розкопками не підтвердилась⁵. Одержані нові зразки посуду, його орнаментация і типи глиняних статуєток разом з іншими факторами підтверджують віднесення поселення до етапу А, за класификацією Т. С. Пассек⁶. Можливо, воно характеризує пізні стадії цього етапу розвитку ранньотрипільської культури.

Э. А. СЫМОНОВИЧ

**Раннетрипольское поселение
в с. Данилова Балка
на Кировоградщине**

Резюме

При возобновлении в 1977—1978 гг. работ в Побужье, в с. Данилова Балка Ульяновского р-на Кировоградской обл. вскрыты остатки землянки, пять характерных хозяйственных ям, обнаружена керамика и другие предметы, дополняющие представление об этом раннетрипольском поселении (по Т. С. Пассек — этапа А).

¹ *Сымонович Э. А.* Раннетрипольское поселение в с. Данилова Балка // КСИИМК. — 1954. — Вып. 39. — С. 104—109.

² *Бибииков С. Н.* Раннетрипольское поселение Лука-Врублевская на Днестре // МИА. — 1953. — № 38. — С. 204—238.

³ *Бибииков С. Н.* Указ соч. — С. 307—308, табл. 16—18.

⁴ *Пассек Т. С.* Раннеземледельческие (Трипольские) племена Поднестровья // МИА. — 1961. — № 84. — С. 45, рис. 2; С. 62, рис. 12.

⁵ *Сымонович Э. А.* Указ. соч. — С. 109.

⁶ *Пассек Т. С.* Указ. соч. — С. 84.